

Βιβλίο 3.

Δομή και περιεχόμενο

Παραδείγματα ερωτήσεων ανοικτού τύπου

1. Ποιο είναι το περιεχόμενο του τρίτου βιβλίου του Θουκυδίδη;
2. Σε ποια επεισόδια του πολέμου δίνει έμφαση ο ιστορικός στο βιβλίο αυτό;
3. Ποιο θέμα τον απασχολεί περισσότερο στην αφήγηση των ιστορικών γεγονότων;

Βιβλίο 3. Κεφάλαιο 70

Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

1. Να γνωρίσουν οι μαθητές τα ιστορικά γεγονότα που αφορούν την έναρξη του εμφυλίου πολέμου, τα πρόσωπα και τις ομάδες που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο.
2. Να κατανοήσουν τα βαθύτερα αίτια των γεγονότων και τα κίνητρα ή τις σκοπιμότητες που υπαγορεύουν τις ενέργειες των προσώπων, όπως καταγράφονται από τον ιστορικό.
3. Να συνειδητοποιήσουν ότι στον εμφύλιο πόλεμο εντείνονται τα πάθη, κυριαρχεί η βία και ευτελίζονται οι πολιτικοί θεσμοί.

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

Ερωτήσεις ανοικτού τύπου

A. Ελεύθερης ανάπτυξης

1. *ὑπὸ Κορινθίων ἀφεθέντες*: Ποια ήταν τα κίνητρα της πράξης αυτής των Κορινθίων;
2. *ὄκτακοσίων τάλαντων*: Με βάση το κείμενο και τα σχόλια του βιβλίου σας, να κρίνετε αν το ποσόν ήταν πραγματικό ή πλασματικό και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας⁶⁴.
3. *λόγω μὲν ... ἔργω δέ*: Να εξηγήσετε τη σημασία που έχει η αντίθεση για τη μέθοδο του ιστορικού⁶⁵.
4. *ἐψηφίσαντο Κερκυραῖοι ... πρότερον*: Ποιοι λόγοι υπαγόρευαν αυτή την απόφαση των Κερκυραίων;

⁶⁴ Το ποσόν θεωρείται υπέρογκο, μερικοί εκδότες το διορθώνουν σε 80. Όπως παρατηρεί ο Gomme το ανώτερο ποσό που δόθηκε ποτέ για τον ίδιο σκοπό ήταν 9 τάλαντα για την απελευθέρωση πρεσβευτή του Φιλίππου. Αυτό όμως συνέβη έναν αιώνα αργότερα, όταν αναμφίβολα πολλές τιμές και μερικοί μισθοί είχαν διπλασιασθεί. Βλ. A. W. Gomme, 1982 (τ. II, σ. 359) και σχολικό βιβλίο, ερμηνευτικά σχόλια, σ. 301.

⁶⁵ Οι μαθητές μπορούν να απαντήσουν καταρχήν με βάση το σχόλιο του βιβλίου, σ. 302 (*προσποιῆσαι*). Καλό, όμως, είναι να γίνει κάποια αναφορά στη μέθοδο του ιστορικού, γιατί η αντίθεση αυτή (που φανερώνει την επίδραση της σοφιστικής, βλ. εισαγωγή σχολικού βιβλίου σ. 28), επιτρέπει την εμβάθυνση στα πραγματικά αίτια. Ο ιστορικός διαχωρίζει τη φαινομενική από την πραγματική αιτία. Αποτελεί βασική μεθοδολογική αρχή στην εξακρίβωση της αλήθειας (που είναι ένας από τους κύριους στόχους του έργου του), στοιχείο αντικεμενικότητας.

5. Για ποιους λόγους οι ολιγαρχικοί οδήγησαν τον Πειθία σε δίκη; Πώς αντέδρασε ο Πειθίας;
6. Να γράψετε, με βάση το κείμενο, τα αίτια που οδήγησαν τους ολιγαρχικούς στο πραξικόπημα.
7. Να χαρακτηρίσετε την πολιτική κατάσταση που περιγράφει ο Θουκυδίδης στο συγκεκριμένο κείμενο.
8. Ποιες συνθήκες οδήγησαν στη δολοφονία του Πειθία; Πώς κρίνετε το γεγονός;
9. Πώς δικαιολογείται η παρουσία της αθηναϊκής πρεσβείας στην Κέρκυρα;
10. Γιατί η εμφάνιση των δύο πλοίων στην Κέρκυρα συντελεί στη διαμόρφωση νέας πολιτικής κατάστασης⁶⁶;
11. Σε ποια σημεία του κειμένου φαίνεται ότι ο Θουκυδίδης δεν καταγράφει απλώς τα ιστορικά γεγονότα, αλλά εμβαθύνει σ' αυτά (παρουσιάζοντας δηλαδή αίτια, κίνητρα, σκοπιμότητες);
12. *Ἀθηναίοις μὲν σύμμαχοι ... Πελοποννησίοις δὲ φίλοι:* Πώς κρίνετε τη στάση των Κερκυραίων;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να εντοπίσετε τα θεματικά κέντρα της ενότητας.
2. Ποιο ρήμα χρησιμοποιεί ο ιστορικός για να δηλώσει την αρχή του εμφυλίου πολέμου;
3. *τάλαντον - στατήρ*: Ποια ήταν η αξία των νομισμάτων;
4. *τοῖς προξένοις*: Πώς οριζόταν κάποιος ως πρόξενος και ποιος ήταν ο ρόλος του;
5. Ποιο ρόλο έπαιξαν οι απελευθερωμένοι αιχμάλωτοι και πώς θα χαρακτηρίζατε τη δράση τους;
6. *κατὰ τὰ ξυγκείμενα*: Σε ποιο γεγονός αναφέρεται ο ιστορικός;

⁶⁶ Δημιουργεί κάποια ισορροπία δυνάμεων, δίνει την εντύπωση σε καθέναν από τους αντιπάλους ότι ενισχύεται η διαπραγματευτική του θέση, οδηγεί σε διαβουλεύσεις για ένα πρόσκαιρο συμβιβασμό, με τον οποίο επανακυρώνεται η αμυντική συμμαχία μεταξύ Αθήνας και Κέρκυρας (επιμαχία 433 π.Χ.) και ανανεώνονται οι φιλικές σχέσεις Κέρκυρας - Κορίνθου. Βλ. Α. Φραγκούλης, 1984, σ. 65.

7. ἦν γὰρ Πειθίας ἐθελοπρόξενος: Ποιος ἦταν ο ρόλος του Πειθία;
8. τέμνειν χάρακας ἐκ τοῦ τε Διὸς τοῦ τεμένους καὶ τοῦ Ἄλκινου: Πῶς ἐξηγεῖτε το γεγονός ότι η αντιμεήνυση του Πειθία στηρίζεται στην κατηγορία αυτή;
9. Να χαρακτηρίσετε το ἦθος του Πειθία ὅπως διαγράφεται στο κείμενο.
10. Σε ποια σημεία του κειμένου αναφέρεται, ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, το καθεστὼς των διμερών σχέσεων;
11. Πῶς ἀντέδρασαν οι ολιγαρχικοί στην προσπάθεια του Πειθία να στρέψει ἐναντίον τους τη Βουλή;
12. Με ποιους χρόνους δηλώνεται η δράση των ολιγαρχικῶν και γιατί ἐπιλέγονται αυτοί οι χρόνοι;

Συνδυασμός ερωτήσεων κλειστού και ανοικτού τύπου

1. ἐψηφίσαντο Κερκυραῖοι ... πρότερον:
  - α) Ποια παράταξη ευνοήθηκε ἀπὸ την ἀπόφαση;
  - β) Να αιτιολογήσετε την ἀπάντησή σας.

2. α) Απὸ ποια κίνητρα ωθεῖται ο Πειθίας στην αντιμεήνυσή του;
  - β) Να αιτιολογήσετε την ἀπάντησή σας.

3. Α. Να ἐλέγξετε αν το περιεχόμενο των προτάσεων που ακολουθεῖ εἶναι σωστό ἢ λανθασμένο, σύμφωνα με το κείμενο, σημειώνοντας Χ στο ἀνάλογο τετράγωνο:

Η αντιμεήνυση του Πειθία:

	Σωστό	Λάθος
α) ἀποδίδει πολιτικές ευθύνες στους ολιγαρχικούς	☐	☐
β) ἀποκαλύπτει κοινωνικές προκλήσεις	☐	☐
γ) καταγγέλλει την ιερόσυλη ἐκμετάλλευση	☐	☐
δ) ἀναφέρεται σε μεθόδους πλουτισμοῦ	☐	☐
ε) προσάπτει ἄμεσα κατηγορίες στο σύνολο των ολιγαρχικῶν	☐	☐

- B. Να αιτιολογήσετε την ἐπιλογή σας σε μία σωστή πρόταση.

4. Α. Να ελέγξετε αν το περιεχόμενο των προτάσεων που ακολουθεί είναι σωστό ή λανθασμένο, σύμφωνα με το κείμενο, σημειώνοντας Χ στο ανάλογο τετράγωνο:

Η απόφαση των Κερκυραίων (*Κερκυραῖοι Ἀθηναίους ... πρότερον*):

	Σωστό	Λάθος
α) ανατρέπει τις πολιτικές ισορροπίες	☐	☐
β) αποτελεί διπλωματικό ελιγμό	☐	☐
γ) φανερώνει υποχώρηση των ολιγαρχικών	☐	☐
δ) προωθεί την ένταξη στην αθηναϊκή ηγεμονία	☐	☐
ε) προωθεί την ένταξη στην Πελοπον/κή συμμαχία	☐	☐

- Β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας σε μία σωστή πρόταση.

2. Γραμματικές ασκήσεις

1. *νομίζειν - λαβόντες*: Να γράψετε τους ίδιους τύπους σε όλους τους χρόνους.
2. Να καταγραφούν οι ρηματικοί τύποι της § 6 που αναφέρονται στο πραξικόπημα των ολιγαρχικών και να μεταφερθούν στους άλλους χρόνους δυο από αυτούς (με δική σας επιλογή).
3. *τεμένους, ἄνδρες, πλῆθος, χάρακα, στατήρ*: Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις των ουσιαστικών στον ενικό και πληθυντικό αριθμό.
4. *ὀλίγοι, φίλοι, ἔχθροί*: Να γράψετε τα παραθετικά των επιθέτων στο ίδιο γένος, πτώση και αριθμό.

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τα απαρέμφατα του κειμένου και να προσδιορίσετε το είδος και τη θέση τους στο λόγο.
2. *ὅπως ἀποστήσωσιν Ἀθηναίων τὴν πόλιν, ὥστε τῷ νόμῳ χρήσασθαι*: Να χαρακτηρίσετε συντακτικώς τις προτάσεις.
3. Να εντοπίσετε τα ποιητικά αίτια του κειμένου και να γράψετε με ποιους άλλους τρόπους εκφέρεται το ποιητικό αίτιο.
4. *ὁ δὲ ἀποφυγὼν ... τοῦ Ἀλκίνου*: Να γράψετε τα υποκείμενα των ρηματικών τύπων και τα αντικείμενα (όπου υπάρχουν).
5. Να γράψετε α) τις αιτιολογικές και β) τις χρονικές μετοχές του κειμένου.

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. *ὄφειλή, φήμη, ποίημα, τομή, ταμίας, εγγύηση, εξόφληση, λαβή, προϊστάμενος, αποστάτης, τύχη, είσοδος, τεμάχιο*: Με ποιες λέξεις του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι παραπάνω;
2. *πυνθάνομαι, πείθομαι*: Ποια είναι η σημασία καθενός ρήματος;
3. *ἀποδῶσιν, ἐτύγχανε*: Να γράψετε τέσσερα παράγωγα ουσιαστικά ή επίθετα, απλά ή σύνθετα, για καθένα από τα ρήματα που δίνονται και να σχηματίσετε με αυτά ονοματικά σύνολα.
4. *ἀγουσῶν*:⁶⁷ Να γράψετε δέκα παράγωγα ουσιαστικά, απλά ή σύνθετα, από το ρήμα *ἄγω*.
5. *ξυγκείμενα*: α) Ποια είναι η σημασία της λέξης;
β) Αντικαθιστώντας την πρόθεση διαδοχικά με πέντε άλλες προθέσεις, να γράψετε σύνθετες λέξεις, δόκιμες στη νέα ελληνική, και να τις χρησιμοποιήσετε σε σύντομες φράσεις⁶⁸.

5. Εργασίες για το σπίτι

1. Ποια στοιχεία μπορούμε να αντλήσουμε από το κεφάλαιο 70 για το πολιτικό καθεστώς των πόλεων - κρατών και τις μεταξύ τους σχέσεις;
2. *πρὸς τὰ ἱερὰ ἱκετῶν καθεζομένων*: Να γράψετε τι ήταν η «*ἰκεσία*» και ποια θέση είχε στην αρχαία ελληνική κοινωνία, αναφέροντας παραδείγματα από την ιστορία ή τη μυθολογία. Να τη συγκρίνετε με ανάλογους σημερινούς θεσμούς ως προς τη μορφή, το κύρος και το περιεχόμενο.
3. Με ποια επιχειρήματα ένας οπαδός της δημοκρατικής παράταξης θα αιτιολογούσε τη συμπεριφορά του Πειθία και με ποια επιχειρήματα ένας οπαδός των ολιγαρχικών θα δικαιολογούσε τις πράξεις των ομοϊδεατών του;

---

⁶⁷ α) αγωγή, αγωγός - διαγωγή, απαγωγή, συναγωγή, εξαγωγή, παραγωγή, παραγωγός, προαγωγός, προσαγωγός.

⁶⁸ κύκλοι *προσκειμένοι* στην κυβέρνηση, ο *προκείμενος* νεκρός, ο *παρακείμενος* του ρήματος, η *επικείμενη* πτώση της τιμής του δολαρίου, το *υποκείμενο*, το *αντικείμενο* του ρήματος κ.ά.

Βιβλίο 3. Κεφάλαια 71-73

Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

1. Να γνωρίσουν οι μαθητές τη δραματική κλιμάκωση της αντιπαράθεσης ολιγαρχικών και δημοκρατικών που οδηγεί στο διχασμό της πόλης.
2. Να συνειδητοποιήσουν ότι ο εμφύλιος σπαραγμός των πολιτών της Κέρκυρας είναι αποτέλεσμα εξωτερικής παρέμβασης που εκφράζει την κλιμακούμενη αντιπαράθεση μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης.
3. Να επισημάνουν τις συγκεκριμένες ενέργειες Αθηναίων και Λακεδαιμονίων και τις διχαστικές συνέπειες που είχαν για τους κατοίκους του νησιού.
4. Να εκτιμήσουν τις προσπάθειες που καταβάλλουν οι δυο πλευρές για να ενισχύσουν τις δυνάμεις τους με δούλους ή επίκουρους.

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

Ερωτήσεις ανοικτού τύπου

A. Ελεύθερης ανάπτυξης

1. *Δράσαντες δὲ τοῦτο:* Τι επεδίωκαν με την πράξη τους αυτή οι ολιγαρχικοί;
2. *ἠνάγκασαν τὴν γνώμην:* Ποιες ήταν οι επιπτώσεις της ενέργειας αυτής για τη λειτουργία της δημοκρατίας;
3. Πέτυχε ή όχι το σκοπό της η πρεσβεία στην Αθήνα και γιατί;
4. *περὶ τῶν πεπραγμένων ... γένηται:* Ποιος ήταν ο σκοπός της αποστολής πρεσβείας στην Αθήνα⁶⁹;
5. Ποιες συνέπειες είχε για την Αθήνα η επιβολή της ουδετερότητας από μέρους των ολιγαρχικών⁷⁰;

---

⁶⁹ α) Να εξηγήσει την κατάσταση όπως συνέφερε τους ίδιους (τους ολιγαρχικούς), ή ότι η κατάσταση συνέφερε τους Αθηναίους. Διατυπώνονται δύο απόψεις. Βλ. A. W. Gomme, 1982, τ. II, σ. 361 και Α. Γεωργοπαπαδάκος, 1982, τ. 2, σ. 440, υποσ. 3. β) Να πείσει τους δημοκρατικούς που είχαν καταφύγει στην Αθήνα να μην οργανώσουν αντιπραξικόπημα.

⁷⁰ α) Καταργείται η επιμαχία, β) με τη δολοφονία του Πειθία και των δημοκρατικών χάνονται οι πολιτικές προσβάσεις της Αθήνας στην Κέρκυρα, γ) οι ολιγαρχικοί προσανατολίζονται προς τη Σπάρτη.

6. Η σύγκληση της συνέλευσης δείχνει ότι οι ολιγαρχικοί σέβονται τους δημοκρατικούς θεσμούς; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
7. *τούς τε πρέσβεις ... ξυλλαβόντες*: Γιατί οι Αθηναίοι αντέδρασαν με τον τρόπο αυτό;
8. Με ποιον τρόπο επιχείρησαν οι πρέσβεις να πείσουν τους δημοκρατικούς;
9. *ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβων*: Ποια εξέλιξη του πολέμου προδιαγράφει η άφιξη των πλοίων;
10. Πώς αντέδρασαν οι δημοκρατικοί στην επίθεση των ολιγαρχικών;
11. *ἐς τοὺς ἀγρούς περιέπεμπον ἀμφοτέρω*: Ποιος ήταν ο στόχος της αποστολής και ποια αποτελέσματα έφερε;
12. Για ποιους λόγους, κατά τη γνώμη σας, οι δούλοι τάχθηκαν στο πλευρό των δημοκρατικών;
13. Για ποιο λόγο και από ποιους χρησιμοποιήθηκαν οι *ἐπίκουροι*;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. *ταῦτα καὶ βέλτιστα ... ἡγεῖσθαι*: Ποια ήταν τα βασικά σημεία της ομιλίας των ολιγαρχικών;
2. Ποιες αντιφάσεις εντοπίζετε στη στάση των ολιγαρχικών;
3. Γιατί οι ολιγαρχικοί έστειλαν πρέσβεις στην Αθήνα αλλά όχι στη Σπάρτη;
4. *μηδετέρους δέχεσθαι ... ἡγεῖσθαι*: Ποια γραμμή εξωτερικής πολιτικής επέβαλαν στους Κερκυραίους οι ολιγαρχικοί;
5. *πρέσβεις*: Ποιος φαίνεται ότι ήταν ο ρόλος τους την εποχή αυτή, σύμφωνα με το κείμενο;
6. Τι φανερώνει η εμφάνιση της σπαρτιατικής πρεσβείας;
7. Σε ποιο σημείο του κειμένου αποκαλύπτονται πλέον οι πραγματικές προθέσεις των ολιγαρχικών;
8. Ποια πρόταση κάνουν οι δύο παρατάξεις στους δούλους για να τους προσελκύσουν;
9. Ποιες θέσεις κατέλαβαν οι δημοκρατικοί και ποιες οι ολιγαρχικοί;

Γ. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. α) Η αποστολή των πρέσβων στην Αθήνα έχει ως στόχο να επιτύχει αμυντική συμφωνία ή να εξευμενίσει τους Αθηναίους;
β) Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
2. α) Να εντοπίσετε στο κείμενο το σημείο που δηλώνει ότι οι Αθηναίοι παραβίασαν τους κανόνες της φιλοξενίας.
β) Πώς εξηγείται η συμπεριφορά τους;
3. α) Η άφιξη του κορινθιακού πλοίου και των Λακεδαιμονίων πρέσβων συνέβαλε στην έκρηξη του εμφυλίου πολέμου;
β) Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

2. Γραμματικές ασκήσεις

1. *πέμπουσι*: Να γράψετε το β' πρόσωπο του ρήματος στον ενικό και πληθυντικό αριθμό όλων των εγκλίσεων στον ίδιο χρόνο και φωνή.
2. *βέλτιστα, ἤκιστα, πλέον*: Να γράψετε τους τύπους που δίνονται στους άλλους βαθμούς.
3. Να γράψετε τους ρηματικούς τύπους του κεφαλαίου 71 με πρώτο συνθετικό πρόθεση και να τους αντικαταστήσετε χρονικά.
4. *κατέλαβεν, ἐνίκησαν*: Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο
α) σε όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου και
β) σε όλους τους χρόνους της οριστικής στη φωνή που βρίσκονται.
5. *ἐλθούσης τριήρους, ἀφικομένης νυκτός*:
α) Να γραφούν οι φράσεις στη δοτική και αιτιατική ενικού.
β) Να μεταφερθούν οι μετοχές σε όλους τους χρόνους.

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. Να χαρακτηρίσετε τις μετοχές του κειμένου και να δηλώσετε τη συντακτική τους θέση.
2. *δέχεσθαι - ἡγεῖσθαι*: Να χαρακτηρίσετε συντακτικώς τα απαρέμφατα και να αιτιολογήσετε το χαρακτηρισμό⁷¹.

---

⁷¹ ο. *εἶπον*, προτροπτική σημασία, τελικά απαρέμφατα.

3. *ὅπως μή τις ἐπιστροφή γένηται*: Να χαρακτηρίσετε την πρόταση και να σημειώσετε τον τρόπο που εισάγεται και εκφέρεται.
4. Να εντοπίσετε τις γενικές του κειμένου και να τις χαρακτηρίσετε συντακτικώς.
5. Να επισημάνετε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς και να τους χαρακτηρίσετε.
6. Α. Να χαρακτηρίσετε στις παρακάτω προτάσεις τη συντακτική αναγνώριση ως σωστή ή λανθασμένη σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο.

		Σωστό	Λάθος
α) <i>τῷ δήμῳ</i> :	αντικείμενο στο <i>ἐπιτίθενται</i>	☐	☐
β) <i>μαχόμενοι</i> :	μετοχή χρονική	☐	☐
γ) <i>ξυλλεγείς</i> :	μετοχή αιτιολογική	☐	☐
δ) <i>ὀλίγα</i> :	επιρρηματικός προσδιορ. του ποσού	☐	☐
ε) <i>ὑπισχνούμενοι</i> :	μετοχή χρονική	☐	☐
στ) <i>ξύμμαχον</i> :	επιθετικός προσδιορ. στο <i>πλήθος</i>	☐	☐
ζ) <i>τοῖς δ' ἑτέροις</i> :	αντικείμενο στο <i>παρεγένετο</i>	☐	☐
η) <i>ὄκτακόσιοι</i> :	επιθετικός προσδιορ. στο <i>ἐπίκουροι</i>	☐	☐

Β. Να διορθώσετε τα λάθη.

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να συνθέσετε το ρήμα *ἠγοῦμαι* διαδοχικά με τρεις προθέσεις και να σχηματίσετε από κάθε σύνθετο ένα παράγωγο ουσιαστικό (μπορείτε να χρησιμοποιήσετε διαφορετικές παραγωγικές καταλήξεις)⁷². Με τις λέξεις που θα προκύψουν να σχηματίσετε ισάριθμα ονοματικά σύνολα.
2. *γίγνομαι*: Να γράψετε τέσσερις λέξεις της ν.ε. παράγωγες (απλές ή σύνθετες) και να σχηματίσετε με αυτές αντίστοιχες προτάσεις.
3. Να εντοπίσετε στο κείμενο τις γλωσσικές ιδιοτυπίες του Θουκυδίδη.

⁷² υφηγητής, εισηγητής, καθηγητής, εξήγηση, διήγηση, περιήγηση, περιηγητής.

4. *λαμβάνω*: Να συνθέσετε το ρήμα με έξι προθέσεις και να σχηματίσετε από κάθε σύνθετο ένα παράγωγο ουσιαστικό. Με τα ουσιαστικά που θα προκύψουν να σχηματίσετε ισάριθμα ονοματικά σύνολα⁷³.
5. *νικῶ, ἔχω, πέμπω*: Να γράψετε τέσσερα παράγωγα ουσιαστικά και επίθετα (απλά ή σύνθετα) από κάθε ρήμα⁷⁴.

5. Εργασίες για το σπίτι

1. Ποιοι λόγοι οδήγησαν τους Αθηναίους στη σύλληψη και απομάκρυνση των πρέσβων από την πόλη; Πώς κρίνετε την ενέργειά τους;
2. Γιατί οι ολιγαρχικοί συγκάλεσαν τη βουλή, αφού τελικά την ανάγκασαν να επικυρώσει την απόφασή τους;
3. α) Να υπογραμμίσετε στο κείμενο τις λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν τις ενέργειες i) των ολιγαρχικών, ii) των δημοκρατικών, iii) των Αθηναίων και iv) των Πελοποννησίων.
β) Να εξηγήσετε το ρόλο που είχαν οι Αθηναίοι και οι Πελοποννήσιοι στην εξέλιξη των πραγμάτων στην Κέρκυρα.

---

⁷³ κατάληψη, σύλληψη, ανάληψη, περίληψη, υπόληψη, πρόληψη, παραλαβή, παραλήπτης.

⁷⁴ νικητής, ανίκητος, νικηφόρος, ακατανίκητος / σχέση, σχήμα, άσχετος, υπόσχεση/ πομπή, πομπός, προπομπός, αποπομπή, παραπομπή.

Βιβλίο 3. Κεφάλαιο 74

Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

1. Να γνωρίσουν οι μαθητές την εξέλιξη της εμφύλιας σύγκρουσης στην Κέρκυρα και να επισημάνουν την ενεργητική συμμετοχή των γυναικών.
2. Να συνειδητοποιήσουν τον παραλογισμό στον οποίο οδηγεί τους αντιπάλους η εμφύλια σύγκρουση.

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

Ερωτήσεις ανοικτού τύπου

A. Ελεύθερης ανάπτυξης

1. Να γράψετε τους λόγους για τους οποίους οι δημοκρατικοί κατόρθωσαν να νικήσουν τους αντιπάλους τους.
2. α) Πώς χαρακτηρίζει ο ιστορικός τη στάση των γυναικών στη μάχη;
β) Γιατί δίνει έμφαση στη συμμετοχή των γυναικών; Να απαντήσετε έχοντας υπόψη σας και τη θέση της γυναίκας στην εποχή του ιστορικού.
3. Με ποια εκφραστικά μέσα περιγράφονται οι ενέργειες και η στάση των ανθρώπων στον πόλεμο;
4. Ποιες συνέπειες του πολέμου διαφαίνονται στο κεφάλαιο αυτό;
5. Σε ποια ενέργεια προβαίνουν οι ολιγαρχικοί μόλις αντιλαμβάνονται την επικράτηση των αντιπάλων τους; Πού αποδίδει ο Θουκυδίδης την ενέργεια αυτή;

B. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να γράψετε τα θεματικά κέντρα του κειμένου.
2. *ὅπως μὴ ἦ ἔφοδος*: Ποια πράξη υπονοεί η φράση αυτή;
3. Να αναφέρετε τους παράγοντες που δυσχεραίνουν τη θέση των ολιγαρχικών μετά την υποχώρησή τους.
4. Να εντοπίσετε τα σημεία που φανερώνουν τη συμμετοχή των γυναικών.
5. Να γράψετε τις λέξεις με τις οποίες περιγράφεται ο τρόπος αποχώρησης των υποστηρικτών των ολιγαρχικών.

6. *δείσαντες, φειδόμενοι*: Τι αποκαλύπτουν οι μετοχές για την ψυχολογική κατάσταση των ολιγαρχικών;
7. Ποια γεγονότα διαδραματίστηκαν στο διάστημα που μεσολάβησε από την εμφάνιση έως την αναχώρηση του κορινθιακού πλοίου;

Συνδυασμός ερωτήσεων κλειστού και ανοικτού τύπου

1. Α. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο.

	Σωστό	Λάθος
Οι ολιγαρχικοί στο κεφάλαιο 74 παρουσιάζονται:		
α) αδίστακτοι	☐	☐
β) συνετοί	☐	☐
γ) απελπισμένοι	☐	☐
δ) μετριοπαθείς	☐	☐
ε) αδρανείς	☐	☐

B. Να αιτιολογήσετε μια σωστή απάντηση.

2. Α. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες σημειώνοντας Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο.

	Σωστό	Λάθος
Οι δημοκρατικοί στο κεφάλαιο 74 παρουσιάζονται:		
α) ικανοποιημένοι	☐	☐
β) τολμηροί	☐	☐
γ) μετριοπαθείς	☐	☐
δ) αποφασιστικοί	☐	☐
ε) αδρανείς	☐	☐

B. Να αιτιολογήσετε μια σωστή απάντηση.

2. Γραμματικές ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τους ρηματικούς τύπους που αναφέρονται στη δράση των γυναικών και να τους αντικαταστήσετε χρονικά.
2. *Ἡ πόλις ἐκινδύνευσε διαφθαρήναι*: Να μεταφερθούν οι ρηματικοί τύποι στον ενεστώτα.

3. Να γράψετε τα ουσιαστικά της γ' κλίσης που περιλαμβάνονται στο κείμενο στις πλάγιες πτώσεις του ενικού και πληθυντικού αριθμού.
4. Να κάνετε γραμματική αναγνώριση των λέξεων της στήλης Α συνδέοντάς τις με τα στοιχεία της στήλης Β που τους αντιστοιχούν (δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν).

A	B
1. <i>προύχων</i>	α) ουσιαστικό γ' κλίσης
2. <i>κατεκαύθη</i>	β) μετοχή ενεστώτα
3. <i>λαθόντες</i>	γ) δεικτική αντωνυμία
4. <i>σφᾶς</i>	δ) αόριστη επιμεριστική αντωνυμία
5. <i>κρατήσαντες</i>	ε) παθητικός αόριστος
6. <i>ἐκάτεροι</i>	στ) προσωπική αντωνυμία
7. <i>φύσιν</i>	ζ) ουσιαστικό α' κλίσης
	η) μετοχή αορίστου α'
	θ) μετοχή αορίστου β'

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. α) Να αναγνωρίσετε τις ενδοιαστικές προτάσεις του κειμένου.
β) Να γράψετε από ποια ρήματα εξαρτώνται, πώς εισάγονται και πώς εκφέρονται γενικά οι ενδοιαστικές προτάσεις.
2. Ποιοι εμπρόθετοι χρονικοί προσδιορισμοί αναφέρονται στις πράξεις των δύο αντιπάλων;
3. Να γράψετε τις δοτικές του κειμένου και να χαρακτηρίσετε τη συντακτική τους θέση.
4. Να αναγνωρίσετε το είδος και τη συντακτική λειτουργία των μετοχών του κειμένου.
5. Να συμπληρώσετε τα κενά, ώστε να ολοκληρώνεται η συντακτική αναγνώριση των λέξεων που δίνονται:

<i>ὁ δῆμος:</i>	είναι	στο <i>νικᾶ</i>
<i>τάς οἰκίας:</i>	είναι	στο <i>ἐμπιμπροᾶσι</i>
<i>τοῦ νεωρίου:</i>	είναι	στο <i>κρατήσειεν</i>
<i>πολλά:</i>	είναι	στο <i>χρήματα</i>
<i>διαφθορήναι:</i>	είναι	απαρέμφατο ..... στο .....

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Με ποιες λέξεις του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω; *διάλειμμα, λαθραίος, βλήμα, ελλιπής, λήθη, εισιτήριο, προκατάληψη, προσιτός*⁷⁵.
2. *δήμος*: Να γράψετε δέκα παράγωγα ή σύνθετα (ουσιαστικά ή επίθετα) στη νέα ελληνική και να σχηματίσετε ισάριθμα ονοματικά σύνολα⁷⁶.
3. *βάλλω*: Να συνθέσετε το ρήμα με πέντε προθέσεις και να σχηματίσετε με τα ρήματα που θα προκύψουν αντίστοιχες προτάσεις.
4. *συννοικία*: Ποια είναι η σημασία της λέξης στο κείμενο και ποια σήμερα;
5. *ξυνεπελάβοντο, ύπεξανήγετο*: Ποια από τις γλωσσικές ιδιοτυπίες του Θουκυδίδη εντοπίζετε στους τύπους των ρημάτων;

5. Εργασίες για το σπίτι

1. Αφού διαβάσετε το κείμενο των Πλαταϊκών από το Θουκυδίδη (Β', 4), να εντοπίσετε τις ομοιότητες με το κεφάλαιο 74⁷⁷.
2. Μπροστά στο φόβο που προκαλεί ο κίνδυνος το ένστικτο της αυτοσυντήρησης γίνεται εντονότερο. Με ποια στοιχεία του κεφαλαίου 74 θα στηρίζατε την άποψη αυτή;
3. Αν ήσασταν πολεμικοί ανταποκριτές πώς θα περιγράφατε στην εφημερίδα σας τα γεγονότα των κεφαλαίων 72 - 74; Η περιγραφή σας να είναι ακριβής και συνοπτική.

---

⁷⁵ *βάλλουσαι, διαλιπούσης, ξυνεπελάβοντο, έπελθών, λαθόντες*

⁷⁶ *δημόσιος, δημότης, δημοφιλής, δημοσκοπήση, δημοκρατία, δημαγωγός, δημιουργός, δημώδης, δημοπρασία, δήμαρχος.*

⁷⁷ Βλ. Παράρτημα, κείμενα, 2.